Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om retten til et sundt miljø i Den Europæiske Union, navnlig i lyset af krigen i Ukraine

(initiativudtalelse)

(2023/C 228/02)

Ordfører: **Özlem YILDIRIM**

Plenarforsamlingens beslutning	27.10.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2
	Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø
Vedtaget i sektionen	13.4.2023
Vedtaget på plenarforsamlingen	27.4.2023
Plenarforsamling nr.	578
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	162/1/1

1. **Konklusioner og anbefalinger**

1.1. Den 23. juni 2022 blev Ukraine EU-kandidatland, og når landet en dag bliver medlem af EU, vil det være den største eller næststørste EU-medlemsstat målt på areal. Ukraines store geografiske område har forskelligartede økosystemer. Ifølge sekretariatet for konventionen om den biologiske mangfoldighed strækker Ukraine sig således over 6 % af Europas territorium, mens det er hjemsted for 35 % af Europas biodiversitet.

1.2. De miljøskader, som krigen har forårsaget, omfatter forringelse af økosystemer, luft- og vandforurening samt forurening af agerjord og græsningsarealer. Ifølge rapporter har 200 000 hektar skov siden krigens begyndelse været ramt af brande, 680 000 ton fossile brændstoffer er gået op i røg, og 180 000 kubikmeter jord er blevet forurenet med ammunition. Krigen har forringet beskyttede områder og ødelagt vandrensningsanlæg. Over 100 skovbrande er opstået som følge af konflikten, hvilket har frigivet 33 mio. ton CO_2.

1.3. Ruslands handlinger ligner mest af alt økocid ifølge en definition, som juridiske eksperter har foreslået, og som blev offentliggjort i juni 2021. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) har opfordret til, at »økocid« som defineret af det uafhængige ekspertpanel for den juridiske definition af økocid kodificeres som en strafbar handling i EU-retten. Anerkendelsen af økocid i det reviderede EU-direktiv om miljøkriminalitet vil føre til lovændringer uden for EU, navnlig hos Den Internationale Straffedomstol, hvilket til en vis grad kunne hjælpe med at drage Rusland til ansvar for de miljømæssige og økologiske skader, det har forvoldt.

EØSU:

1.4. fremhæver det presserende behov for at forbedre miljøbeskyttelsen af hensyn til de grundlæggende rettigheder i og uden for EU. Situationen er blevet forværret af de miljøskader, som krigen i Ukraine har forårsaget, herunder skader på menneskers fysiske og mentale sundhed, forringelse af økosystemer, luft- og vandforurening samt forurening af agerjord og græsningsarealer, der alt sammen udgør en umiddelbar trussel mod landbrugsproduktionen og blotlægger den globale fødevaresikkerheds skrøbelighed;

1.5. gør opmærksom på de miljømæssige og sociale konsekvenser af Ruslands invasion samt betydningen af og behovet for støtte til at dokumentere, kortlægge og måle disse konsekvenser, tilstræbe retlig beskyttelse af miljøet, sikre ansvarlighed og skabe betingelserne for en grøn og bæredygtig genopretning efter krigen samt hjælpe med at vurdere de økonomiske behov i forbindelse med omfordeling af midler til den grønne genopretning;

1.6. opfordrer Kommissionen og Rådet til at tage skridt til at afdække de negative miljømæssige konsekvenser af Ruslands ulovlige krig mod Ukraine, og hvordan de påvirker menneskerettighederne. Kommissionen og Rådet skal støtte civilsamfundets bestræbelser på at dokumentere miljøskader, herunder miljøkriminalitet begået af Rusland, og støtte civilsamfundets rolle i udformningen af Ukraines genopbygning;

1.7. opfordrer indtrængende til, at EU bidrager til at beskytte Ukraines miljø og genoprette miljøskader, som krigen har forårsaget. EØSU fastholder, at alle genopbygningsbestræbelser vil ske i overensstemmelse med de internationale ILO-standarder og principperne om social konditionalitet;

1.8. understreger, at menneskers sundhed og miljøkvalitet hænger uadskilleligt sammen — økosystemers, dyrs og menneskers sundhed er indbyrdes forbundne — og at EU skal sikre retten hertil. Miljøforringelse er den primære årsag til dårligt helbred. Støjforurening resulterer f.eks. i 12 000 dødsfald om året. Den indbyrdes sammenhæng mellem miljøet og menneskers sundhed kommer især til udtryk inden for fødevaresikkerhed;

1.9. opfordrer Kommissionen og Rådet til at styrke metoderne for kontrol af fødevare- og landbrugsprodukter, der kommer ind på det indre marked, navnlig med henblik på at afsløre miljøforurening forårsaget af krigen i Ukraine for at sikre alle europæiske borgeres sundhed og beskytte vores miljø;

1.10. understreger, at retten til et sundt miljø har stor betydning for borgernes sociale og økonomiske trivsel i Europa og på verdensplan. Det anslås, at omkring 40 % af alle job på verdensplan afhænger af et sundt klima og et sundt økosystem. I lyset af de internationale retlige rammer og denne barske virkelighed er der ikke overraskende vedtaget mange EU-retsakter med henblik på at opfylde EU's forpligtelse til at sikre respekten for retten til et sundt miljø;

1.11. opfordrer alle medlemsstater og EU-institutioner til at intensivere deres bestræbelser på at forbedre effektiviteten af de eksisterende retlige værktøjer, da der ofte mangler effektivitet i praksis. De mange eksempler på retssager, der handler om medlemsstaters eller EU's egne forsømmelser på områder som ren luft, klima, fiskeri og vand, vidner om, i hvor høj grad de offentlige myndigheder ikke sikrer, at denne ret respekteres.

2. **Generelle bemærkninger**

2.1. *Retten til et sundt miljø i forbindelse med Ruslands krig i Ukraine og Ukraines tiltrædelse af EU*

2.1.1. Den 16. marts 2022 ekskluderede Europarådets Ministerkomité Rusland med øjeblikkelig virkning ([1]). Mens EU befandt sig midt i forhandlingerne om sin tiltrædelse af den europæiske menneskerettighedskonvention (»konventionen«), ophørte Rusland den 16. september 2022 med at være bundet af den, hvilket har begrænset beskyttelsen af menneskerettighederne voldsomt i hele Europa. På tidspunktet for invasionen og frem til den 16. september 2022 var Rusland imidlertid bundet af konventionen, og Rusland er og vil — på trods af at landet er trådt ud af flere internationale organisationer — fortsat være bundet af en lang række internationale forpligtelser. Disse vedrører ikke kun menneskerettigheder ([2]), men også miljøet: den internationale rammekonvention om klimaændringer ([3]) og konventionen om biodiversitet er blandt de aftaler, som Rusland har tilsidesat under sin aggression.

2.1.2. Det er afgørende at sikre, at menneskerettighederne og miljøet beskyttes i resten af Europa — ikke blot i de 27 EU-medlemsstater, hvor beskyttelsen af menneskerettighederne vil blive styrket af EU's tiltrædelse af konventionen, men også i de resterende 19 medlemsstater i Europarådet, herunder Ukraine.

([1]) CM/Del/Dec(2022) 1431/2.3, *Consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine*.

([2]) Se f.eks. artikel 11, stk. 2, litra b), i den internationale konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.

([3]) Se f.eks. artikel 3, stk. 5: »Parterne bør samarbejde om at fremme et gensidigt støttende og åbent internationalt økonomisk system, der kan føre til bæredygtig økonomisk vækst og udvikling for alle parterne«.

2.1.3. Dette er så meget desto vigtigere, eftersom Ukraine den 23. juni 2022 blev EU-kandidatland. Når Ukraine en dag bliver medlem af EU, vil landet være den største eller næststørste E–medlemsstat målt på areal ([4]). Ukraines store geografiske område har forskelligartede økosystemer. Ifølge sekretariatet for konventionen om den biologiske mangfoldighed ([5]) strækker Ukraine sig således over 6 % af Europas territorium, mens det er hjemsted for 35 % af Europas biodiversitet. Desuden er både Ukraines landbrugsjord — som har stor betydning for den globale fødevareforsyning — og landets omfattende infrastruktur for fossile brændstoffer, som visse nabomedlemsstater er særligt afhængige af med hensyn til deres energiforsyning, kommet under et enormt pres i det seneste år.

2.1.4. Ruslands handlinger ligner mest af alt økocid ifølge en definition, som juridiske eksperter har foreslået, og som blev offentliggjort i juni 2021 ([6]). Siden 2001 har økocid været omfattet af den ukrainske straffelov ([7]). Parallelt med Europa-Parlamentets beslutning ([8]) har EØSU opfordret til, at »økocid« som defineret af det uafhængige ekspertpanel for den juridiske definition af økocid kodificeres som en strafbar handling i EU-retten ([9]). Anerkendelsen af økocid i det reviderede EU-direktiv om miljøkriminalitet vil føre til lovændringer uden for EU, navnlig hos Den Internationale Straffedomstol, hvilket til en vis grad kan hjælpe med at drage Rusland til ansvar for de miljømæssige og økologiske skader, det har forvoldt.

2.1.5. Den 19. januar 2023 vedtog Europa-Parlamentet en beslutning, hvori det opfordrer til, at der oprettes en domstol for aggressionsforbrydelsen mod Ukraine. EØSU tilsluttede sig denne opfordring på sin plenarforsamling i februar ([10]). I beslutningen henvises der to gange til miljøspørgsmål. For det første anerkendes forbindelsen mellem krig og langsigtede skader på det naturlige miljø og klimaet. For det andet opfordres der til, at der oprettes et internationalt register, der bl.a. registrerer udbredte og alvorlige skader på det naturlige miljø og klimaet for at hjælpe med at fastsætte fremtidig erstatning for skader. I den forbindelse er det afgørende, at man fremhæver og tydeliggør forbindelsen mellem miljøskader som krigsvåben, og at disse forbrydelser retsforfølges.

2.1.6. De miljøskader, som krigen har forårsaget, omfatter forringelse af økosystemer, luft- og vandforurening samt forurening af agerjord og græsningsarealer. F.eks. kan lækager fra to russiske gasrørledninger i Østersøen få en hidtil uset indvirkning på klimaet og andre miljøaspekter ([11]). Siden krigen brød ud, har 200 000 hektar skov været ramt af brande, 680 000 ton fossile brændstoffer er gået op i røg, og 180 000 kubikmeter jord er blevet forurenet med ammunition. Krigen har forringet beskyttede områder og ødelagt vandrensningsanlæg. Faren forstærkes af, at Ukraine med 15 reaktorer er det land i Europa, der har næstmest atomkraft. Over 100 skovbrande er opstået som følge af konflikten, hvilket har frigivet 33 mio. ton CO_2. De russiske bombardementer ødelægger Ukraines biodiversitet. Ukrainske eksperter anslår de miljøskader, som Rusland har forårsaget, til 24 mia. EUR.

2.1.7. Krigen i Ukraine medfører hidtil usete og langvarige udfordringer for miljøet. Den har også en negativ indvirkning på det ukrainske folk og de kommende generationers fysiske og mentale sundhed, integritet og trivsel. Disse følger forværres for sårbare grupper, og man skal være særlig opmærksom på de psykologiske virkninger af krigen og mentale sundhedsproblemer. Krigen forårsager luft-, vand-, jord- og støjforurening, som vil påvirke ofrene for krigen i flere generationer fremover. Mange problemer kan anses for at række ud over Ukraines grænser, og folkesundheden er samlet set i stor fare. Ligesom virkningerne af krig er de mentale og fysiske sundhedsmæssige konsekvenser af miljøforringelse, navnlig virkningerne af luft-, jord- og vandforurening, kendt for at strække sig over flere generationer. Det er ikke kun de børn, der bor i eller er flygtet fra Ukraine i dag, som vil lide under konsekvenserne. Fremtidige generationer vil også komme til at lide under dem.

2.1.8. Dette gør de ukrainske ungdomsbevægelsers og -organisationers indsats for at sikre, at deres generation kommer til orde, særligt slående. Det er vigtigt, at deres stemmer og synspunkter bliver hørt i genopbygningsindsatsen.

([4]) Ingen medlemsstat er større. Blandt de nuværende kandidatlande er kun Tyrkiet større.
([5]) Konventionen om den biologiske mangfoldighed: National biodiversitetsstrategi og -handlingsplan.
([6]) »Ulovlige eller hensynsløse gerninger, der begås med fuld bevidsthed om, at der er en stor sandsynlighed for alvorlig og enten udbredt eller langsigtet skade på miljøet som følge af disse gerninger«. Stop Ecocide Foundation.
([7]) Ukraines straffelov.
([8]) Beslutning af 29. marts 2023.
([9]) EØSU's udtalelse »Strafferetlig beskyttelse af miljøet« (EUT C 290 af 29.7.2022, s. 143).
([10]) Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs resolution om Ukraine: Et år efter den russiske invasion — det europæiske civilsamfunds perspektiv (EUT C 146 af 27.4 2023, s. 1).
([11]) Nord Stream: Russian gas pipe leaks could have an »unprecedented« environmental impact | Euronews,

2.1.9. Skader på vores fælles økosystem såsom jordbundsforringelse truer direkte den fremtidige landbrugsproduktion og blotlægger den globale fødevaresikkerheds skrøbelighed. Navnlig giver råvaremarkedets nuværende struktur ikke de resultater, der er nødvendige for at virkeliggøre den »bæredygtige økonomi, vi har brug for«, og nå de mål, der er knyttet til bæredygtig udvikling, klimaambitionerne og den retfærdige omstilling, som er nedfældet i FN's 2030-dagsorden og den europæiske grønne pagt. Den nuværende struktur modvirker tværtimod aktivt målene ([12]).

2.1.10. Civilsamfundet spillede allerede inden krigen en central rolle i indsatsen for at beskytte miljøet i Ukraine. Krigen har alvorlige konsekvenser for civilsamfundets muligheder for at udføre sine aktiviteter. Mange miljøforkæmpere har måttet flygte eller deltager i krigsindsatsen. Dem, der stadig er i stand til at udføre deres arbejde, fokuserer på at dokumentere konsekvenserne af Ruslands angrebskrig for miljøet ([13]). Deres deltagelse vil være afgørende for genoprettelsen af Ukraines miljø og for at sikre, at Ukraine vedtager EU's miljølovgivning, således at landet kan tiltræde EU.

2.1.11. Miljøbeskyttelse og indvirkningen på hverdagen og sundheden er fortsat vigtige spørgsmål for ukrainerne. Ifølge en offentlig undersøgelse mener 95,2 % af de adspurgte desuden, at genopretning af naturen bliver et vigtigt aspekt i forbindelse med genopbygningen af Ukraine efter krigen ([14]).

2.1.12. Med passende international støtte vil Ruslands ødelæggelse af Ukraines sværindustri kunne vendes til en mulighed for, at landet kan udnytte sit sol- og vindpotentiale inden for rammerne af en bedre og grønnere genopbygning med alternative elektricitetskilder til gavn for mennesker, også uden for landets grænser, hvilket i væsentlig grad vil styrke Ukraines position i tiltrædelsesforhandlingerne med EU.

2.1.13. Situationen forbliver i øjeblikket ustabil, og der er stor usikkerhed om fremtiden. Ud over den alvorlige menneskelige og humanitære katastrofe vil der blive rejst spørgsmål om de endelige omkostninger ved genopbygningen af Ukraine og om, i hvilket omfang Rusland kan holdes ansvarlig for at bære dem. EU vil komme til at spille en afgørende rolle i den henseende. I sin resolution om *Krigen i Ukraine og dens økonomiske, sociale og miljømæssige konsekvenser* ([15]) fremhævede EØSU, at ud over de menneskelige konsekvenser vækker de miljømæssige konsekvenser af krigen som følge af bombenedslag, olie- og gasudslip og hændelser på kemiske fabrikker og atomkraftværker stor bekymring i Ukraine, EU og andre steder. Disse miljømæssige konsekvenser vil uundgåeligt få langvarige følger for menneskers sundhed og økosystemerne. FN's eksperter advarer om, at krigens konsekvenser for miljøet udgør en reel trussel mod befolkningen, da det kan tage flere år at rydde op efter forureningen, som øger risikoen for kræft, luftvejssygdomme og hæmmet udvikling hos børn ([16]). Den reproduktive sundhed giver også anledning til bekymring. EØSU understreger, at EU skal bidrage til at beskytte Ukraines miljø og udbedre de miljøskader, som krigen har forvoldt. Udvalget fastholder, at alle genopbygningsbestræbelser vil ske i overensstemmelse med de internationale ILO-standarder og principperne om social konditionalitet. EØSU har foreslået, at EU handler inden for rammerne af programmer som RescEU- og LIFE-programmet i samordning med nationale, regionale og lokale mekanismer og i samarbejde med den private sektor og NGO'er.

2.1.14. Selv om krigen stadig er i gang, er grænseoverskridende samarbejde mellem civilsamfundsorganisationer, regeringer og internationale organisationer vigtigt for at kortlægge og overvåge miljøskader af grænseoverskridende karakter med henblik på at vurdere skadernes omfang og de finansielle behov, sætte gang i investeringer og omfordele ressourcerne til en bæredygtig og social genopretning af Ukraine. Med hensyn til kortlægning har EEA støttet bestræbelserne på at forbedre kapaciteten til at indsamle oplysninger om miljøets tilstand før krigen, som vil kunne anvendes som udgangspunkt i overvågningsprocesser ([17]).

2.1.15. Kommissionen og Rådet skal støtte civilsamfundets bestræbelser på at dokumentere miljøskader, herunder miljøkriminalitet begået af Rusland. Derudover skal EU sikre, at Unionens bestræbelser på at støtte Ukraines genopbygning forhindrer og afbøder krigens alvorlige økologiske og miljømæssige konsekvenser, så menneskerettighederne kan håndhæves.

([12]) EØSU's udtalelse »Fødevarepriskrisen: Indvirkningen af spekulation og konkrete forslag til handling som følge af krigen i Ukraine«, EUT C 100 af 16.3.2023, s. 51.

([13]) Se f.eks. EcoActions arbejde: *Crimes against the environment after one month of Russia's war against Ukraine* — Ecoaction.

([14]) How does the war change Ukrainians: public opinion poll about the war, the environment, post-war reconstruction and EU accession, Resource and Analysis Centre »Society and Environment«, 2023.

([15]) EUT C 290 af 29.7.2022, s. 1.

([16]) OECD, juli 2022, Conséquences environnementales de la guerre en Ukraine et perspectives pour une reconstruction verte (oecd.org).

([17]) Det fælles miljøinformationssystem (SEIS).

2.1.16. Det skal også sikres, at Ukraines økonomi og EU's økonomi ikke længere er afhængige af fossile brændstoffer, og at genopbygningsindsatsen bevæger sig væk fra en infrastruktur, der er baseret på fossile brændstoffer. Ukraine skal kunne varetage sin rolle i det globale fødevaresystem, og EU skal — med henblik på Ukraines tiltrædelse af Unionen — kunne opfylde sine forpligtelser i henhold til Parisaftalen og Kunming-Montreal-aftalen. EU bør sikre, at sanktionsprogrammer har en positiv indvirkning på miljøet. NGO'er har f.eks. opfordret til, at man anvender sanktioner, der ikke alene vil hæmme Ruslands mulighed for at fortsætte sin ulovlige krig, men også landets mulighed for at drage fordel af ulovligt, ureguleret og urapporteret fiskeri ([18]).

2.2. **EU's juridiske forpligtelse til at beskytte retten til et sundt miljø**

2.2.1. Den 28. juli 2022 vedtog FN's Generalforsamling en skelsættende resolution, hvori retten til et rent, sundt og bæredygtigt miljø anerkendes som en menneskeret ([19]), og nationer, internationale organisationer, virksomheder og alle andre interessenter opfordres til at intensivere deres indsats for at sikre et rent, sundt og bæredygtigt miljø for alle. De 27 EU-medlemsstater stemte for resolutionen sammen med et overvældende flertal af nationerne. I tråd med EØSU's informationsrapport fra 2021 om *Miljøbeskyttelse som en forudsætning for overholdelse af de grundlæggende rettigheder* ([20]) anerkendes det i FN's resolution, at miljøforringelse, klimaændringer, tab af biodiversitet, ørkendannelse og ikkebæredygtig udvikling udgør nogle af de mest presserende og mest alvorlige trusler mod nuværende og kommende generationers mulighed for at nyde godt af alle menneskerettigheder. Bl.a. opfordres internationale organisationer som EU i resolutionen til at styrke det internationale samarbejde, styrke kapacitetsopbygningen og fortsætte med at udveksle god praksis med henblik på at øge indsatsen for at sikre et rent, sundt og bæredygtigt miljø for alle.

2.2.2. Med retten til et sundt miljø anerkendes den grundlæggende sammenhæng mellem miljøet og menneskers sundhed. Menneskers sundhed og miljøkvalitet hænger uadskilleligt sammen — økosystemers, dyrs og menneskers sundhed er indbyrdes forbundne — og EU skal sikre retten hertil. Miljøforringelse er den primære årsag til dårligt helbred. F. eks. blev 307 000 for tidlige dødsfald i 2019 tilskrevet fine partikler, 40 400 nitrogendioxid og 16 800 akut ozonforurening ([21]). Problemet begrænser sig naturligvis ikke til luftkvalitet. Støjforurening resulterer f.eks. i 12 000 dødsfald om året ([22]). Den indbyrdes sammenhæng mellem miljø og menneskers sundhed er også særlig tydelig inden for fødevaresikkerhed.

2.2.3. EU's retsorden er globalt set på forkant, hvad angår anerkendelse af retten til et sundt miljø på overnationalt plan. Traktatbestemmelser (artikel 37 i chartret om grundlæggende rettigheder og artikel 11 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde) hænger sammen med forskellige andre bestemmelser, navnlig artikel 3, stk. 3, og artikel 21, stk. 2, i traktaten om Den Europæiske Union, artikel 191 i TEUF ([23]) og med forskellige bestemmelser i chartret ([24]), som tilsammen udgør en anerkendelse af retten til et rent, sundt og bæredygtigt miljø. I henhold til chartrets artikel 51, stk. 1, er EU-institutionerne til enhver tid underlagt denne forpligtelse, og medlemsstaterne er underlagt den, når de gennemfører EU-retten ([25]). Europa-Parlamentet har opfordret til, at retten til et sundt miljø anerkendes i chartret, og at EU også tager initiativ til at anerkende en lignende rettighed på internationalt plan ([26]).

2.2.4. I henhold til artikel 52, stk. 3, i chartret om grundlæggende rettigheder er EU også forpligtet til at overholde bestemmelserne i konventionen, når chartrets bestemmelser svarer til konventionens bestemmelser. Navnlig gennem retten til respekt for privatliv, familieliv og hjem (artikel 7 i chartret og artikel 8 i konventionen) har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol efter alt at dømme allerede anerkendt retten til et sikkert og sundt miljø ([27]). Dette indebærer

([18]) Agence Europe, Europe Daily Bulletin No.13014, », 6. september 2022.
([19]) Resolution (A/76/L.75) — UN Digital Library.
([20]) EØSU's informationsrapport: Miljøbeskyttelse som en forudsætning for overholdelse af de grundlæggende rettigheder.
([21]) Det Europæiske Miljøagentur, »Air Quality in Europe 2021: Health impacts of air pollution in Europe«, 15. november 2021.
([22]) Det Europæiske Miljøagentur, »Health risks caused by environmental noise in Europe«, 14. december 2020.
([23]) I denne artikel fastsættes målene for EU's miljøpolitik.
([24]) Navnlig artikel 2 (ret til livet), artikel 3 (ret til respekt for menneskets integritet), artikel 35 (sikring af et højt sundhedsbeskyttelsesniveau ved fastlæggelsen og gennemførelsen af Unionens politikker og aktiviteter) og artikel 38 (forbrugerbeskyttelse).
([25]) »Bestemmelserne i dette charter er rettet til Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer under iagttagelse af nærhedsprincippet samt til medlemsstaterne, dog kun når de gennemfører EU-retten«.
([26]) P9_TA(2021)0277, *EU's biodiversitetsstrategi for 2030 — Naturen skal bringes tilbage i vores liv*, punkt 143.
([27]) Irmina Kotiuk, Adam Weiss og Ugo Taddei, Journal of Human Rights and the Environment, vol. 13, særudgave, september 2022.

ikke blot negative forpligtelser (forpligtelsen til ikke at krænke retten til et sundt miljø), men også positive forpligtelser til at træffe foranstaltninger, f.eks. vedrørende luftkvalitet, for at sikre, at denne ret respekteres ([28]). Disse forpligtelser vil i endnu højere grad kunne håndhæves, når EU tiltræder konventionen, således som det kræves i henhold til artikel 6, stk. 2, i traktaten om Den Europæiske Union. Ligesom Europa-Parlamentet har Europarådets Parlamentariske Forsamling efterlyst en protokol til konventionen, hvori »retten til et sikkert, rent, sundt og bæredygtigt miljø« udtrykkeligt anerkendes ([29]). Dette vil skabe en rettighed, der kan håndhæves i de 27 EU-medlemsstater og i de 19 tredjelande, der også er medlemmer af Europarådet.

2.2.5. Det er også almindeligt anerkendt, at EU har en meget stor indflydelse på den globale miljølovgivning. Forskellige områder af EU-lovgivningen, der påvirker retten til et sundt miljø — navnlig reglerne om giftige stoffer i henhold til REACH-forordningen ([30]) — er skoleeksempler på »Bruxelles-effekten« ([31]), der gør, at EU-reglerne bliver globale standarder.

2.2.6. Retten til et sundt miljø er afgørende for borgernes sociale og økonomiske velfærd, ikke blot i Europa, men også i resten af verden. Det anslås, at omkring 40 % af alle job på verdensplan afhænger af et sundt klima og et sundt økosystem ([32]). I lyset af de internationale retlige rammer og denne barske virkelighed er der — ikke overraskende — vedtaget mange EU-retsakter for at opfylde EU's forpligtelse til at sikre respekten for retten til et sundt miljø. EU's regler om luftkvalitet (Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/50/EF ([33])) er et klart eksempel herpå. Generaladvokat Kokott fandt, at »[r]eglerne om luftkvalitet [således] konkretiserer […] EU's beskyttelsespligt, som følger af den grundlæggende ret til liv i henhold til chartrets artikel 2, stk. 1, samt af det høje niveau for miljøbeskyttelse, som er påbudt i henhold til artikel 3, stk. 3, TEU, chartrets artikel 37 og artikel 191, stk. 2, TEUF ([34]).« For at sikre maksimal beskyttelse af menneskers sundhed anbefaler EØSU, at EU's standarder for luftkvalitet bringes i fuld overensstemmelse med Verdenssundhedsorganisationens ajourførte globale retningslinjer for luftkvalitet senest i 2030.

2.2.7. I EU's miljøhandlingsprogrammer — som er et krav i henhold til artikel 192, stk. 3, i TEUF — anerkendes et sundt miljø i stigende grad som en rettighed. I det ottende miljøhandlingsprogram anerkendes det udtrykkeligt, at »[f]remskridt i retning af anerkendelse af retten til et rent, sundt og bæredygtigt miljø som fastsat i De Forenede Nationers Menneskerettighedsråds resolution 48/13 er en forudsætning for at virkeliggøre de prioriterede mål i det ottende miljøhandlingsprogram« ([35]).

2.2.8. Der mangler imidlertid ofte effektivitet i praksis ([36]), og EØSU opfordrer alle medlemsstater og EU-institutioner til at intensivere deres bestræbelser på at forbedre effektiviteten af eksisterende retlige instrumenter. De mange eksempler på retssager, der handler om medlemsstaters eller EU's egne forsømmelser på områder som ren luft, klima, fiskeri og vand, vidner om, i hvor høj grad de offentlige myndigheder ikke sikrer, at denne ret respekteres.

2.2.9. I lyset af Ruslands krig i Ukraine og Ukraines fremtidige tiltrædelse af EU er det vigtigere end nogensinde for EU og dets medlemsstater at sikre retten til et sundt miljø. Det betyder, at miljøbeskyttelse skal prioriteres lige så højt som andre lovgivningsområder som f.eks. konkurrence og databeskyttelse, hvor EU er et globalt forbillede i både teori og praksis.

([28]) Vedrørende positive forpligtelser i henhold til konventionens artikel 8 (og dermed chartrets artikel 7), se f.eks. *Fadeyeva mod Rusland*, sag nr. 55723/00, dom af 9. juni 2005.

([29]) Resolution 2396 (2021), *Anchoring the right to a healthy environment: need for enhanced action by the Council of Europe*.

([30]) Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1907/2006 af 18. december 2006 om registrering, vurdering og godkendelse af samt begrænsninger for kemikalier (REACH), om oprettelse af et europæisk kemikalieagentur og om ændring af direktiv 1999/45/EF og ophævelse af Rådets forordning (EØF) nr. 793/93 og Kommissionens forordning (EF) nr. 1488/94 samt Rådets direktiv 76/769/EØF og Kommissionens direktiv 91/155/EØF, 93/67/EØF, 93/105/EF og 2000/21/EF (EUT L 396 af 30.12.2006, s. 1).

([31]) Anu Bradford, *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*, Oxford University Press, 2020.

([32]) ILO: World Employment and Social Outlook 2018 — Greening with jobs, 2018.

([33]) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/50/EF af 21. maj 2008 om luftkvaliteten og renere luft i Europa (EUT L 152 af 11.6.2008, s. 1).

([34]) Sag C-723/17, *Craeynest mod Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, præmis 53.

([35]) Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse (EU) 2022/591 af 6. april 2022 om et generelt EU-miljøhandlingsprogram frem til 2030 (EUT L 114 af 12.4.2022, s. 22).

([36]) EØSU's udtalelse om *Gennemførelse af EU's miljølovgivning: luftkvalitet, vand og affald* (EUT C 110 af 22.3.2019, s. 33).

2.2.10. I den forbindelse har EU mulighed for at anerkende, at retten til et sundt miljø går på tværs af generationer.

2.2.11. Ikke overraskende er ungdomsbevægelser særligt lydhøre over for ønsket om miljøbeskyttelse. Miljøforringelsens negative indvirkning på reproduktiv sundhed udgør en trussel mod fremtidige generationer. EU bør følge eksemplet fra de medlemsstater, der har oprettet institutioner, som har til formål at beskytte fremtidige generationers interesser. En sådan institution på EU-plan ville bidrage til at sikre, at de kommende generationer kan drage nytte af de sociale og økonomiske fordele, som miljøbeskyttelsen i dag vil medføre.

Bruxelles, den 27. april 2023.

Oliver RÖPKE
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg